

بررسی عوامل مؤثر بر هزینه‌های مبادله در
فرآیند دریافت تسهیلات بانکی
(مطالعه موردی تولیدکنندگان گل و گیاه استان تهران)

کد موضوعی: ۳۲۰

شماره مسلسل: ۱۲۸۳۴

اسفندماه ۱۳۹۱

گروه: مطالعات محیط کسب و کار

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	مقدمه
۲	۱. تعریف هزینه‌های مبادلات
۳	۲. عوامل مؤثر در هزینه‌های مبادله
۵	۳. هزینه‌های مبادله و ام‌گیری
۶	۴. روش تحقیق
۷	۵. تحلیل مشاهده‌ها
۱۳	تحلیل و نتیجه‌گیری
۱۶	پیوست
۱۷	منابع و مآخذ

بررسی عوامل مؤثر بر هزینه‌های مبادله در فرآیند دریافت تسهیلات بانکی (مطالعه موردی تولیدکنندگان گل و گیاه استان تهران)

چکیده

ارائه یارانه سود تسهیلات به معنی ارزان‌تر شدن تسهیلات برای متقاضیان است. ارزان‌تر شدن تسهیلات از دو طریق امکانپذیر است: نخست از طریق پرداخت یارانه سود و دوم کاهش هزینه‌های پنهانی که در فرآیند دریافت تسهیلات وجود دارد. در ادبیات اقتصادی از این‌گونه هزینه‌ها، به‌عنوان هزینه‌های مبادله یاد می‌شود. با توجه به اینکه کاهش هزینه‌های وام‌گیری بر تمام معاملات بانکی تأثیرگذار است و هرگونه هزینه برای کاهش آن با ارزش‌افزوده فراوانی مواجه است، بنابراین احصای راهکارهایی برای کاهش هزینه مبادله وام‌گیری مناسب خواهد بود. براین‌اساس این مطالعه با هدف بررسی عوامل مؤثر بر هزینه‌های مبادله در فرآیند دریافت تسهیلات بانکی با استفاده از تحقیق پیمایشی انجام شده است. در این مطالعه ابتدا عوامل مؤثر بر هزینه‌های مبادله دریافت تسهیلات مورد بررسی قرار گرفتند و با استفاده از ابزار پرسشنامه، از کشاورزان تولیدکننده گل و گیاه در این زمینه نظرخواهی شد. براساس نتایج این مطالعه مهم‌ترین اقدامات برای کاهش هزینه‌های مبادله در فرآیند اعطای تسهیلات بانکی شامل موارد زیر است:

ارائه اطلاعات کامل و شفاف درخصوص تسهیلات بانکی به همه فعالان بخش‌ها از طریق رسانه‌های جمعی و اتحادیه‌ها و تشکل‌های صنفی، حذف فرآیندهای زائد و کاهش سطح بوروکراسی در جریان فرآیند اعطای تسهیلات، حل مشکل ضمانت‌های بانکی کاهش زمان مراجعه به بانک از طرق مختلف از جمله توسعه خدمات دولت الکترونیک.

مقدمه

ارائه یارانه سود تسهیلات به معنی ارزان‌تر شدن تسهیلات برای متقاضیان است و ارزان‌تر شدن تسهیلات از دو طریق امکانپذیر است:

نخست از طریق پرداخت یارانه سود و کاهش سود تسهیلات و دوم کاهش هزینه‌های پنهانی که در فرآیند دریافت تسهیلات وجود دارد. در ادبیات اقتصادی از این‌گونه هزینه‌ها، به‌عنوان «هزینه‌های مبادله» یاد می‌شود.

برخی از هزینه‌های مبادله بر تمام مبادلات تأثیرگذار هستند و برخی از هزینه‌های مبادله صرفاً

بر یک مبادله خاص تأثیر می‌گذارند که در این گزارش، موضوع مبادله اعطای تسهیلات بانکی بررسی می‌شود. در این مطالعه نخست عواملی که بر همه مبادلات تأثیرگذار هستند مورد بررسی قرار گرفته‌اند و در قسمت دوم به‌طور خاص هزینه مبادله دریافت تسهیلات بانکی بررسی شده است.

۱. تعریف هزینه‌های مبادلات

تعاریف متفاوتی از هزینه‌های مبادله در طول این سال‌ها از سوی محققان ارائه شده است. «بارزل»^۱ اشاره می‌کند که «هزینه‌های مبادلات هزینه‌هایی هستند که مربوط به انتقال، تصرف و مراقبت از حقوق می‌باشند».

«فروبن»^۲ و «ریچتر»^۳ این‌گونه بحث می‌کنند که هزینه‌های مبادله شامل هزینه‌های منابع مورد نیاز برای ایجاد، نگهداری، به‌کارگیری، تغییر و... سازمان‌ها و نهادهاست. به‌علاوه هزینه‌های مبادله به‌عنوان «هزینه‌های تبادل حقوق مالکیت»، «هزینه‌های ایجاد و اجرای قراردادها» و «هزینه‌های کسب سود حاصل از تقسیم‌بندی و تخصصی کردن نیروی کار» تعریف می‌شود (فوروبتن، اریلیک و ریچتر، رودلف، ۱۹۹۷) از نظر آرو^۴ هزینه‌های مبادلات «هزینه‌های اداره کردن سیستم اقتصادی» است. از نظر آرو هزینه‌های مبادله از منابع متفاوت نشئت می‌گیرد: هزینه‌های مستثناسازی،^۵ هزینه‌های اطلاعات و ارتباطات^۶ و هزینه‌های عدم تعادل.^۷ وقتی که از یک سیستم تخصیص منابع به سیستم دیگری منتقل می‌شویم برخی از این هزینه‌ها کاهش و برخی افزایش می‌یابد و ما باید برای انتخاب یک سیستم این هزینه‌ها را با هم مقایسه کنیم (آرو، ۱۹۶۹: ۵۱۴). ویلیامسون^۸ نشان می‌دهد که هزینه‌های مبادلات، بدون وجود این سه مؤلفه نمی‌تواند وجود داشته باشد: عقلانیت محدود، فرصت‌طلبی و تخصیص دارایی (ویلیامسون و مستن، ۱۹۹۷).

کوز^۹ در مقاله «ماهیت بنگاه» هزینه‌های مبادله را تحت عنوان «هزینه‌های استفاده از سازوکار قیمت‌ها»^{۱۰} تعریف کرده است و در این رابطه می‌گوید: «استفاده از سازوکار بازار هزینه دارد. از جمله این هزینه‌ها، هزینه‌های جستجو برای پی‌بردن به قیمت‌های درست و مناسب است. علاوه‌بر این، باید هزینه‌های مذاکره و انعقاد یک قرارداد جداگانه را که برای هر یک از مبادلات بازار انجام می‌شود، به حساب آورد» (رونالدکوز، ۱۹۳۵: ۳۸۶-۴۰۵).

1. Barzal
2. Furubotn
3. Richter
4. Arrow
5. Exclusion Costs
6. Information and Communication Costs
7. Disequilibrium Costs
8. Williamson, Oliver E
9. Coase, Ronald H
10. Costs of Using the Price Mechanism

دمستز^۱ هزینه‌های مبادله را همان هزینه‌های دادوستد می‌داند و می‌گوید: «هزینه‌های مبادله را می‌توان تحت عنوان هزینه‌های دادوستد حقوق (و اسناد) مالکیت^۲ تعریف نمود» (دمستز، ۱۹۸۸: ۶۴). همچنین، از نظر داگلاس نورث: «هزینه‌های مبادله، هزینه‌های مشخص کردن و نیز تضمین اجرای قراردادهاست - که اساس مبادلات را تشکیل می‌دهند و شامل تمام هزینه‌هایی می‌شود که برای برخورداری از منافع ناشی از مبادلات باید تقبل شد» (نورث، ۱۳۷۷: ۱۱۹).

۲. عوامل مؤثر در هزینه‌های مبادله

عوامل مختلفی موجب افزایش هزینه‌های مبادله می‌شوند. برخی از هزینه‌ها در سطح کل اقتصاد و برخی صرفاً در یک مبادله خاص اثرگذار هستند. براساس مطالعات انجام شده مهمترین عوامل افزایش هزینه‌های مبادله در سطح کلان شامل موارد زیر است:

۲-۱. عدم اطمینان تورم

عدم اطمینان تورم، مجموعه‌ای اضافی از هزینه‌های مبادله را در فرآیند مبادله تحمیل می‌کند که از نوسانات قیمتی ناشی می‌شود و باعث ایجاد ضعف در نهادهای اجتماعی و توزیع مجدد ریسک می‌شود. همچنین تغییرپذیری بالای تورم مانع از پیش‌بینی و برنامه‌ریزی توسط فعالان بخش می‌شود و علاوه بر افزایش احتمال بدون نتیجه ماندن پیش‌بینی‌ها، موجب کاهش تمایل کارگزاران برای وارد شدن به فعالیت‌های مبادلاتی بلندمدت می‌گردد (اوکان، ۱۹۷۵: ۳۵۹).

۲-۲. شکاف نرخ سود

شکاف نرخ سود، کارآیی کل نظام مالی را منعکس می‌کند و یک جزء مهم هزینه دستیابی به سیستم مالی است. اگر این تفاوت کوچک باشد، واسطه‌گری مالی به‌طور نسبی کارآ است و قیمت انجام مبادلات پایین خواهد بود. اما اگر این تفاوت زیاد باشد، هزینه بالای استفاده از نظام مالی منجر به تخصیص ناکارآمد منابع می‌شود، به طوری که پس‌اندازکنندگان بالقوه، ارزشی کمتر از ارزشی که قرض‌گیرندگان مایل به پرداخت آن هستند را بابت وجوه خود دریافت می‌کنند. کم شدن شکاف نرخ سود می‌تواند آثار چشمگیری بر قیمت‌های هر نوع مبادله‌ای داشته باشد که با مدیریت ریسک، سرمایه‌گذاری‌ها و پس‌اندازها مرتبط هستند (اجین - زوکچی، ۲۰۰۱: ۷۰).

۲-۳. فساد اداری

هزینه‌های مبادله مربوط به کالاهای عمومی به میزان فساد بستگی دارد. با توجه به تعریف هزینه‌های مبادله به عنوان هزینه‌های هماهنگی، در بعضی موارد اکثر هماهنگی‌های کارآ نیازمند فعالیت مجموعه‌ای و توانایی و اعتبار کارمندان عمومی است. اگر کارمندان دولتی از موقعیت خود برای اهداف شخصی خود استفاده کنند، کیفیت کالاهای عمومی و عرضه عمومی کالاها با زیان روبرو می‌شوند و کار جمعی از بین خواهد رفت. بنابراین فساد بخشی از هزینه‌های مبادله است که از عمل جمعی در هر جامعه‌ای ناشی می‌شود (سازمان شفافیت بین‌الملل، ۱۹۹۷).

۲-۴. چگونگی و میزان حمایت از حقوق مالکیت و دارایی

عامل نهادی دیگری که تأثیر زیادی بر هزینه‌های مبادله دارد، میزان حمایت از حقوق مالکیت و دارایی است. حقوق مالکیت، دارایی‌ها را قابل تعویض می‌کند تا بتوان آنها را به عنوان وثیقه برای افزایش دادن وام‌ها مورد استفاده قرار داد. حمایت از حقوق مالکیت، تقسیم دارایی‌ها را میان تعداد زیادی از مالکان تسهیل می‌کند و به توزیع اطلاعات یاری می‌رساند تا اشخاص حقیقی و حقوقی در صورت تمایل بتوانند با یکدیگر تجارت کنند. بنابراین حمایت از حقوق مالکیت و دارایی‌ها، هزینه مبادلات را کاهش می‌دهند (Demsets, 1967: 347).

۲-۵. کارآمدی سیستم قضایی

اگر سیستم قضایی کشور به گونه‌ای تنظیم شده باشد که دعاوی ثبت شده، به سرعت و با هزینه فرصتی معقول مورد رسیدگی قرار گیرند هزینه مبادله کاهش می‌یابد. همچنین بالا رفتن تعداد پرونده‌ها در نظام قضایی خود به خود کارآیی نظام قضایی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و در صورت بروز اختلاف در معاملات، هزینه‌های احقاق حق افراد به واسطه طولانی شدن زمان دادرسی افزایش می‌یابد (صادقی و وفایی، ۱۳۸۹).

۲-۶. هزینه‌های جستجو و اطلاعات

این‌گونه هزینه‌ها بیشتر شامل جستجو برای تعیین محل عرضه کالا و خدمات در بازار و نیز کسب اطلاعات درباره کمترین قیمت است. هرچه این اطلاعات بیشتر باشد، سایر هزینه‌های مبادله کاهش می‌یابد (شریف‌زادگان و ابوظالب‌پور، ۱۳۸۷: ۴).

۲-۷. آزادی اقتصادی

آزادی اقتصادی با عناصری مانند آزادی رقابت، مبادلات داوطلبانه و حقوق مالکیت می‌تواند هزینه

مبادله را از طریق تقلیل محدودیت‌های بیرونی کاهش دهد، زیرا در یک جامعه، زمانی نهادها می‌توانند باعث کاهش هزینه مبادله شوند که دو نقش عمده «نظارت بر کاستی‌ها و صرفه‌جویی در اطلاعات از طریق نظام ارتباطی مناسب» و «ایجاد مشوق‌های لازم برای اجرای مجازات توسط افرادی که به این کار خوانده می‌شوند» را فراهم آورند (صامتی و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۱).

مهمترین عوامل مؤثر در آزادی اقتصادی شامل موارد زیر است:

- وضعیت قوانین مربوط به اعتبارات، بازار نیروی کار و کالا (کسب‌وکار)،
- میزان آزادی تجارت بین‌الملل،
- سهولت تأمین مالی،
- اندازه دولت.

از جمله موارد دیگر می‌توان به ثبات قوانین مدیریتی در نهادهای تخصصی و... اشاره کرد.

۳. هزینه‌های مبادله و ام‌گیری

منظور از هزینه مبادله در بازار اعتبارات، هزینه‌هایی است که علاوه بر قیمت یا سود تسهیلات برای مبادله هر فقره تسهیلات یا هر واحد تسهیلات یکی از طرفین مبادله متحمل می‌شوند. در طرف تقاضا یا وام‌گیرنده این هزینه‌ها، هزینه‌های مبادله و ام‌گیری نامیده می‌شوند و متشکل از اجزای زیر می‌باشند:

- هزینه‌های مستقیم دریافت تسهیلات: کلیه هزینه‌هایی که به‌طور مستقیم در جریان مراجعه به بانک و دریافت تسهیلات تحمیل می‌شود مانند هزینه‌های رفت و آمد به بانک، هزینه خوراک و اسکان.
- هزینه‌های فرصت زمان صرف شده برای دریافت تسهیلات: هزینه‌هایی که معادل ارزش فرصت زمانی از دست‌رفته وام‌گیرنده می‌باشد. وام‌گیرندگان مجبورند که برای دریافت تسهیلات از هنگام جستجو و ارائه درخواست تا دریافت آن و سپس برای پرداخت اقساط، مقداری از وقت خود را صرف کنند که این وقت می‌توانست در گزینه‌های درآمدزای دیگری مورد استفاده قرار گیرد.
- هزینه تهیه مدارک لازم برای تشکیل پرونده: کلیه وجوهی که برای تشکیل پرونده در نزد مؤسسه اعتباری هزینه می‌شود؛ مانند تصاویر شناسنامه و سایر مدارک، تهیه عکس، خرید سفته و دریافت استعلام.

- هزینه‌های اداری: مانند حق‌الثبت و حق‌التحریر دفاتر ثبت اسناد.

- هزینه پرداختی به ضامن: کلیه هزینه‌هایی است که وام‌گیرنده مجبور است برای ضمانت وام از سوی یک شخص ثالث متقبل شود و سایر هزینه‌های فرآیند دریافت تسهیلات (حسینی، ۱۳۸۴).
- براساس مطالعات انجام شده مهمترین عوامل که موجب افزایش هزینه‌های مبادله در فرآیند اعطای تسهیلات می‌شوند عبارتند از:

- نبود اطلاعات کافی و لازم برای دسترسی به بازار رسمی،

- عدم تقارن اطلاعات در بین کشاورزان،
- پیچیده بودن فرآیند تقاضا برای تسهیلات،
- تبعیض، رابطه‌بازی و کاغذبازی اداری در اعطای تسهیلات،
- تأمین دارایی کافی به‌عنوان وثیقه،
- نیاز به مراجعات مکرر برای دریافت تسهیلات،
- زمان انتظار دریافت تسهیلات و چنانچه این تسهیلات در چند مرحله پرداخت شود، زمان واریز هر مرحله.

۴. روش تحقیق

روش تحقیق در این مطالعه پیمایشی و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ای با ۱۴ سؤال گزینه‌دار است. روایی پرسشنامه براساس نظر نخبگان تأیید شده است. در این مطالعه ابتدا مهمترین عوامل مؤثر بر هزینه مبادلات دریافت تسهیلات احصا و سپس تولیدکنندگان گل و گیاه استان تهران به‌عنوان جامعه آماری انتخاب شدند. برای نمونه‌گیری، از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده است. در این نوع نمونه‌گیری به هریک از افراد جامعه احتمال مساوی داده می‌شود تا در نمونه انتخاب شود. به‌عبارت دیگر اگر حجم افراد جامعه N و حجم نمونه را n فرض کنیم، احتمال انتخاب هر فرد جامعه در نمونه مساوی n/N است.

حجم نمونه آماری از روش کوکران با فرمول زیر محاسبه شده است. حجم جامعه آماری براساس اسناد اتحادیه گل و گیاه استان تهران ۱۰۰۰ نفر بوده است و با استفاده روش کوکران و فرمول زیر تعداد ۸۸ نفر به‌عنوان نمونه مورد بررسی انتخاب شده‌اند.

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

در این فرمول داریم:

$$N = 1000$$

حجم جامعه آماری

$$p = 0.5$$

p : احتمال نسبت برخورداری از صفت مورد نظر

$$q = 0.5$$

q : احتمال نسبت عدم برخورداری از صفت مورد نظر

$$d = 0.5$$

d : دقت احتمالی مطلوب

$$z = 1.96$$

Z : درجه یا ضریب اطمینان ۹۵ درصد

لازم به یادآوری است برآوردها و نتایج این گزارش حاصل از یک نمونه تصادفی ۸۸ عضوی است و ممکن است با تغییر نمونه، مقادیر برآورد شده نیز تغییر کنند. لذا وقت کافی برای اظهارنظر در مورد جامعه آماری، مستلزم انجام آزمون‌های آماری مقتضی و استنتاج آماری از نمونه منتخب

خواهد بود. در این گزارش، از این دقت آماری صرفنظر شده است، زیرا در ادبیات اقتصادی هنوز تعریف جامع و مشخصی از هزینه مبادله ارائه نشده و تعیین دقیق مصادیق آن نیز بسیار چالش برانگیز است.

۵. تحلیل مشاهددها

۵-۱. مشخصات پرسش‌شوندگان

میانگین سنی افرادی که مورد پرسش قرار گرفتند ۴۶/۸ سال و میانگین سابقه کار آنها ۲۴/۷۵ سال بوده است.

سطح تحصیلات ۹/۱ درصد پرسش‌شوندگان ابتدایی، ۲۷/۳ درصد متوسطه، ۴۷/۷ درصد دارای مدرک دیپلم و ۱۵/۹ درصد نیز دارای تحصیلات عالی بوده‌اند.

جدول ۱. سطح تحصیلات

فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی	
۸	۹/۱	۹/۱	ابتدایی
۲۴	۲۷/۳	۳۶/۴	متوسطه
۴۲	۴۷/۷	۸۴/۱	دیپلم
۱۴	۱۵/۹	۱۰۰/۰	تحصیلات عالی
۸۸	۱۰۰/۰		کل

۵-۲. منبع تأمین مالی شروع فعالیت

از پرسش‌شوندگان سؤال شد مهمترین منبع مالی برای شروع فعالیت شما کدام بوده است؟ آورده شخصی؟ تسهیلات بانکی؟ دریافت تسهیلات از بازار غیررسمی؟

۸۳ درصد پرسش‌شوندگان اعلام داشتند که در شروع فعالیت خود از هیچ‌گونه تسهیلاتی استفاده نکردند و از آورده شخصی استفاده کردند. ۱۵/۹ درصد از تسهیلات بانکی و کمتر از ۱/۱ درصد از روش‌های دیگر جهت تأمین مالی فعالیت خود استفاده کردند.

جدول ۲. منبع تأمین مالی

فرآوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
آورده شخصی	۷۳	۸۳/۰
تسهیلات بانکی	۱۴	۹۸/۹
تأمین مالی غیرمستقیم	۱	۱۰۰/۰
کل	۸۸	۱۰۰/۰

۳-۵. تغییر هزینه‌ها

از پرسش‌شوندگان پرسیده شد که در یک سال گذشته کدام بخش از هزینه‌های فعالیت شما افزایش بیشتری داشته است؟ ۷۷/۳ درصد اعلام کردند که هزینه‌های مصرف انرژی بیشترین افزایش را در حیطه فعالیت آنها داشته است، ۱۸/۲ درصد سایر هزینه‌ها، ۲/۳ درصد هزینه‌های نیروی کار و ۲/۳ درصد هزینه‌های حمل‌ونقل را به‌عنوان دارنده بیشترین افزایش اعلام کردند.

جدول ۳. تغییر هزینه‌ها

حمل‌ونقل	فرآوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
انرژی	۶۸	۷۷/۳	۷۹/۵
نیروی کار	۲	۲/۳	۸۱/۸
سایر	۱۶	۱۸/۲	۱۰۰/۰
کل	۸۸	۱۰۰/۰	

۴-۵. نیاز به تغییر تکنولوژی

از پرسش‌شوندگان پرسیده شد که آیا تجهیزات مورد استفاده شما نیاز به بازسازی و تغییر تکنولوژی دارد؟ که ۹۳/۲ درصد اعلام داشتند که تجهیزات مورد استفاده آنها نیاز به بازسازی و تغییر تکنولوژی دارد.

جدول ۴. نیاز به تغییر تکنولوژی

فرآوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
بدون جواب	۱	۱/۱
بله	۸۲	۹۳/۲
خیر	۵	۱۰۰/۰
کل	۸۸	۱۰۰/۰

۵-۵. توجیه اقتصادی تغییر تکنولوژی

از پرسش‌شوندگان سؤال شد آیا تغییر تکنولوژی تجهیزات از نظر اقتصادی برای شما مناسب است؟ ۶۷ درصد از پرسش‌شوندگان در پاسخ به این سؤال که با توجه به تکنولوژی‌های در دسترس شما، آیا تغییر تکنولوژی تجهیزات از نظر اقتصادی برای شما مناسب است؟ اعلام داشتند که این تغییر توجیه اقتصادی دارد.

جدول ۵. توجیه اقتصادی

فرآوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی	
۳	۳/۴	۳/۴	بدون جواب
۵۹	۶۷/۰	۷۰/۵	مناسب
۲۶	۲۹/۵	۱۰۰/۰	نامناسب
۸۸	۱۰۰/۰		کل

۵-۶. توانایی تأمین هزینه‌های تغییر

سؤال شد چند درصد از هزینه تغییر تجهیزات و تکنولوژی مورد استفاده خود را می‌توانید از حمل سرمایه خود تأمین کنید؟ ۸۶/۴ درصد از پرسش‌شوندگان درخصوص توانایی تأمین هزینه‌های تغییر تکنولوژی اعلام کردند که کمتر از ۵۰ درصد از هزینه‌های تغییر ساختار تکنولوژی را می‌توانند خود تأمین کنند و ۲/۳ درصد اعلام داشتند که ۱۰۰ درصد هزینه‌های تغییر را می‌توانند تأمین کنند.

جدول ۶. توانایی تأمین هزینه‌های تغییر تکنولوژی

فرآوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی	
۱	۱/۱	۱/۱	بدون جواب
۲	۲/۳	۳/۴	۱۰۰ درصد
۹	۱۰/۲	۱۳/۶	بین ۵۰ الی ۱۰۰
۷۶	۸۶/۴	۱۰۰/۰	کمتر از ۵۰ درصد
۸۸	۱۰۰/۰		کل

۵-۷. استفاده از تسهیلات

پرسیده شد آیا تاکنون از تسهیلات بانکی استفاده کرده‌اید؟ ۵۹/۱ درصد از پرسش‌شوندگان اعلام داشتند که تاکنون از هیچ تسهیلاتی برای فعالیت خود استفاده نکرده‌اند و ۴۰/۹ درصد گفتند که از تسهیلات بانکی استفاده کرده‌اند.

جدول ۷. استفاده از تسهیلات

فرآوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی	
بله	۴۰/۹	۴۰/۹	۳۶
خیر	۵۹/۱	۱۰۰/۰	۵۲
کل	۱۰۰/۰		۸۸

۵-۸. سطح اطلاعات

از پرسش‌شوندگان سؤال شد میزان اطلاعات شما از انواع تسهیلات بانکی که برای بخش کشاورزی در نظر گرفته شده چقدر است؟

۴۷/۷ درصد از نمونه آماری اعلام کردند که هیچ اطلاعاتی درخصوص انواع تسهیلات بانکی که برای بخش کشاورزی در نظر گرفته شده است را ندارند. ۳۸/۶ درصد در این مورد اطلاعات ناقص و ۱۳/۶ درصد نیز اطلاعات کامل داشتند.

جدول ۸. سطح اطلاعات از انواع تسهیلات بانکی

فرآوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی	
کامل	۱۳/۶	۱۳/۶	۱۲
ناقص	۳۸/۶	۵۲/۳	۳۴
بی‌اطلاع	۴۷/۷	۱۰۰/۰	۴۲

۵-۹. تشکلات صنفی

از پرسش‌شوندگان سؤال شد آیا تشکلهای صنفی که در آنها عضویت دارید در زمینه تسهیلات بانکی اطلاعاتی به شما می‌دهند؟

۶۷ درصد از نمونه آماری اعلام داشتند که تشکلهای صنفی که به واسطه فعالیتشان در آنها عضویت دارند هیچ‌گونه اطلاعاتی درخصوص تسهیلات بانکی ارائه نمی‌دهند و ۲۹/۶ درصد اعلام کردند که به صورت محدود اطلاعاتی ارائه می‌شود.

جدول ۹. ارائه اطلاعات توسط تشکلات صنفی

فرآوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی	
اطلاعات به روز	۳/۴	۳/۴	۳
هیچ اطلاعاتی ارائه نمی‌شود	۶۷/۰	۷۰/۵	۵۹
محدود ارائه می‌شود	۲۹/۶	۱۰۰/۰	۲۶
کل	۱۰۰/۰		۸۸

۱۰-۵. عملکرد بانک

سؤال شد بیشتر علاقمند به همکاری با کدامیک از بانکها هستید؟
 ۶۷ درصد از پاسخ دهندگان با توجه به عملکرد بانکها بیشتر علاقمند به همکاری با بانک کشاورزی بودند، ۹/۱ درصد بانکهای خصوصی و ۱۱/۴ درصد سایر بانکها را برای همکاری ترجیح دادند.

جدول ۱۰. تعامل با بانکها

بدون پاسخ	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
۸	۹/۱	۹/۱	۹/۱
۵۹	۶۷/۰	۶۷/۰	۷۶/۱
۳	۳/۴	۷۹/۵	۷۹/۵
۸	۹/۱	۸۸/۶	۸۸/۶
۱۰	۱۱/۴	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
۸۸	۱۰۰/۰		

۱۱-۵. کاغذبازی

از پرسش شوندهگان سؤال شد میزان کاغذبازی در جریان دریافت تسهیلات چقدر است؟
 ۸۶/۴ درصد از نمونه آماری اعلام کردند که میزان بوروکراسی (کاغذبازی) در طی فرآیند دریافت تسهیلات بانکی زیاد است و ۱۱/۴ درصد هم اعتقاد داشتند که میزان بوروکراسی (کاغذبازی) در سطح معمولی است.

جدول ۱۱. میزان کاغذبازی

بدون پاسخ	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
۱	۱/۱	۱/۱	۱/۱
۷۶	۸۶/۴	۸۷/۵	۸۷/۵
۱۰	۱۱/۴	۹۸/۹	۹۸/۹
۱	۱/۱	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
۸۸	۱۰۰/۰		

۱۲-۵. فرآیند دریافت تسهیلات

سؤال شد آیا فرآیند زمانی تکمیل پرونده برای دریافت تسهیلات مناسب است؟
 ۸۳ درصد پاسخ دهندگان اعلام داشتند که فرآیند دریافت تسهیلات بانکی بسیار زمانبر است و ۶/۸ درصد هم اعتقاد داشتند که در بعضی موارد زمانبر است.

جدول ۱۲. زمانبر بودن فرآیند دریافت تسهیلات

بدون پاسخ	فرآوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
۲	۲/۳	۲/۳	۲/۳
۷۳	۸۳/۰	۸۵/۲	
۶	۶/۸	۹۲/۰	
۷	۸/۰	۱۰۰/۰	
۸۸	۱۰۰/۰		کل

۱۳-۵. دریافت تسهیلات با نرخ‌های متفاوت

از پرسش‌شوندگان سؤال شد با توجه به فعالیت‌های کشاورزی خود، حداکثر با چه سودی تمایل به دریافت تسهیلات دارید؟

معادل ۹۰/۰۹ درصد از نمونه آماری اعلام داشتند که با توجه به عملکرد و بازدهی فعالیت‌های بخش کشاورزی حاضر به دریافت تسهیلات حداکثر با نرخ سود ۱۰ درصد هستند. ۴/۵ درصد نیز اعلام کردند که حداکثر تسهیلات با نرخ ۱۴ درصد را حاضرند دریافت کنند.

جدول ۱۳. کشاورزی فعالیت مناسب برای سود نرخ

بدون پاسخ	فرآوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
۲	۲/۳	۲/۳	۲/۳
۸۰	۹۰/۹	۹۳/۲	کمتر از ۱۰ درصد
۴	۴/۵	۹۷/۷	۱۰الی ۱۴ درصد
۱	۱/۱	۹۸/۹	۱۴الی ۲۰ درصد
۱	۱/۱	۱۰۰/۰	بالاتر از ۲۰ درصد
۸۸	۱۰۰/۰		کل

۱۴-۵. تسهیلات از نظام بانکی یا غیربانکی

سؤال شد در شرایط یکسان بین نظام بانکی و غیربانکی تمایل دارید از چه بخشی تسهیلات دریافت کنید؟

معادل ۸۷/۵ درصد از پاسخ‌دهندگان اعلام کردند که در شرایط یکسان ترجیح می‌دهند که از نظام بانکی برای دریافت تسهیلات استفاده کنند. که این موضوع می‌تواند نکته مثبتی از عملکرد نظام بانکی باشد و حکایت از اعتماد به سیستم بانکی دارد حتی به‌رغم دشوار بودن شرایط دریافت تسهیلات.

جدول ۱۴. نظام بانکی یا غیربانکی

بدون پاسخ	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
۷	۸۰	۸۰	۸۰
۷۷	۸۷/۵	۹۵/۵	۹۵/۵
۴	۴/۵	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
کل	۸۸	۱۰۰/۰	

۱۵-۵. میزان وثیقه‌ها

نهایتاً سؤال شد میزان وثیقه‌ها و ضمانت‌های لازم برای دریافت تسهیلات بانکی چگونه است؟ ۹۰ درصد از پاسخ‌دهندگان اعلام داشتند که وثیقه‌هایی که بانک‌ها مطالبه می‌کنند بسیار بالاست و از توان آنها خارج است و ۶/۸ درصد نیز اعلام داشتند که وثیقه‌ها و ضمانت‌های بانکی متناسب با سطح تسهیلات اعطایی است.

جدول ۱۵. وثیقه‌ها

بدون پاسخ	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
۲	۲/۳	۲/۳	۲/۳
۸۰	۹۰/۹	۹۳/۲	۹۳/۲
۶	۶/۸	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰
کل	۸۸	۱۰۰/۰	

تحلیل و نتیجه‌گیری

ارائه یارانه سود تسهیلات به معنی ارزان‌تر شدن تسهیلات برای متقاضیان است. براساس مطالب فوق ارزان‌تر شدن تسهیلات از دو طریق امکانپذیر است:

نخست از طریق پرداخت یارانه سود و کاهش سود تسهیلات برای کشاورزان و دوم کاهش هزینه‌های پنهانی که در فرآیند دریافت تسهیلات وجود دارد. در ادبیات اقتصادی از این‌گونه هزینه‌ها، به‌عنوان هزینه‌های مبادله یاد می‌شود.

همان‌طور که گفته شد برخی از هزینه‌های مبادله بر تمام مبادلات تأثیرگذار هستند. این هزینه‌ها بیشتر به واسطه نوسانات مکرر نرخ تورم، ناکارآمدی سیستم مالی، بالا بودن سطح فساد، حمایت نکردن از حقوق مالکیت دارایی، ناکارآمدی سیستم قضایی، هزینه‌های بالای جستجو و کسب اطلاعات، نبود آزادی اقتصادی و... ایجاد می‌شوند که اصلاح این موارد در طی یک دوره میان‌مدت و با همکاری دولت، نظام قضایی و نهاد قانونگذاری امکانپذیر است. برخی از هزینه‌های مبادله صرفاً بر

یک مبادله خاص تأثیرگذار هستند که در این گزارش موضوع مبادله اعطای تسهیلات بانکی بررسی شد. در این مطالعه، تولیدکنندگان گل و گیاه استان تهران به‌عنوان بخشی از فعالان بخش کشاورزی انتخاب شدند. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که ۹۳ درصد از تولیدکنندگان اعلام کرده‌اند که تجهیزات مورد استفاده آنها نیاز به تغییر تکنولوژی دارد و ۶۷ درصد نیز اعلام داشتند که با توجه به تکنولوژی‌های در دسترس، این تغییر تکنولوژی توجیه اقتصادی دارد. از طرفی بیش از ۸۶/۴ درصد جامعه آماری اعلام داشتند که کمتر از ۵۰ درصد هزینه‌های تغییر تکنولوژی را خود می‌توانند تأمین کنند که این امر بیانگر این مفهوم است که تولیدکنندگان گل و گیاه در استان تهران برای تغییر فناوری مورد نیاز خود به تسهیلات بانکی نیاز دارند.

مهمترین عوامل مؤثر بر هزینه‌های مبادله نیز براساس این مطالعه شامل موارد زیر بوده است:
- اطلاعات درخصوص تسهیلات بانکی (بیش از ۸۷ درصد اعلام داشتند که یا هیچ‌گونه اطلاعاتی ندارند و یا اینکه اطلاعات آنها ناقص است از طرفی ۹۷ درصد اعلام داشتند که تشکلهای صنفی که آنها به‌واسطه فعالیتشان در آنها عضو هستند یا اطلاعاتی درخصوص تسهیلات ارائه نمی‌دهند و یا اینکه اطلاعات محدودی دادند).

- میزان کاغذبازی و بوروکراسی فرآیند دریافت تسهیلات (۸۴/۴ درصد اعلام داشتند که سطح کاغذبازی فرآیند دریافت تسهیلات بسیار بالاست).

- زمانبر بودن فرآیند دریافت تسهیلات (۸۳ درصد اعلام داشتند که فرآیند دریافت تسهیلات بسیار زمانبر است).

- میزان وثیقه‌ها و ضمانت‌های بانکی (۹۰ درصد اعلام کردند که میزان وثیقه‌ها و ضمانت‌های بانکی در فرآیند دریافت تسهیلات بسیار بالاست).

لازم به ذکر است که ۸۳ درصد از پاسخ‌دهندگان اعلام داشتند که در شرایط مساوی سیستم بانکی را برای همکاری، بر سیستم‌های غیررسمی ترجیح می‌دهند که علامت مثبتی از عملکرد مطلوب سیستم بانکی و اعتماد مردم به آن است و نکته دیگر اینکه ۶۷ درصد از پاسخ‌دهندگان با توجه به عملکرد بانک‌ها بیشتر تمایل داشتند که با بانک کشاورزی همکاری کنند. با توجه به اینکه در فرآیند پرداخت تسهیلات بانکی دولت به فعالیت‌های کشاورزی عموماً بانک کشاورزی بانک عامل است این مسئله، ظرفیت خوبی برای همکاری نظام بانکی با کشاورزان برای پرداخت تسهیلات بانکی است.

۹۰/۹ درصد از نمونه آماری اعلام داشتند که با توجه به عملکرد و بازدهی فعالیت‌های بخش کشاورزی حاضر به دریافت تسهیلات حداکثر با نرخ سود ۱۰ درصد هستند.

با توجه به یافته‌های این مطالعه پیشنهادها زیر برای کاهش هزینه‌های مبادله در فرآیند اعطای تسهیلات بانکی ارائه می‌شود:

۱. ارائه اطلاعات کامل و شفاف درخصوص تسهیلات بانکی به همه فعالان بخش کشاورزی از

طریق رسانه‌های جمعی، اتحادیه‌ها و تشکلهای صنفی.

۲. حذف فرآیندهای زائد و کاهش سطح بوروکراسی در جریان فرآیند اعطای تسهیلات.
 ۳. حل مشکل ضمانت‌های بانکی (برخی از کشورهای جنوب شرق آسیا راهکارهای عملیاتی مناسبی در این خصوص تجربه کرده‌اند همانند ضمانت‌های گروهی).
 ۴. کاهش زمان مراجعه افراد متقاضی به بانک از طرق مختلف از جمله توسعه خدمات دولت الکترونیک.
- در نهایت لازم به ذکر است هزینه‌هایی که جهت کاهش هزینه‌های مبادله فرآیند اعطای تسهیلات انجام می‌شود هم فراگیرتر و هم پایدارتر است.

پیوست

پرسشنامه تحقیق

بسمه تعالی

امام رضا (ع) فرمود: بهترین کارها، شغل کشاورزی است.
 سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی
 با سلام و عرض ادب:
 انشاءالله که سال ۱۳۹۱ سالی پر از موفقیت و بهروزی برای فعالان بخش تولید کشور باشد. این پرسشنامه صرفاً
 یک تحقیق علمی و به منظور اطلاع‌رسانی از وضعیت بخش کشاورزی در حال اجراست سپاسگزار می‌شویم اگر با
 صبر و حوصله خود ما را در این مسیر یاری فرمایید.

۱. سن سال

۲. سابقه فعالیت در بخش کشاورزی..... سال

۳. میزان تحصیلات.....

۴. مهمترین منبع تأمین مالی برای شروع فعالیت شما چه موردی بوده است؟
 آورده شخصی تسهیلات بانکی دریافت تسهیلات از بازار غیررسمی

۵. در یک سال گذشته کدام بخش از هزینه‌های فعالیت شما افزایش بیشتری داشته است؟
 هزینه حمل و نقل هزینه‌های مصرف انرژی هزینه نیروی کار سایر هزینه‌ها

۶. آیا تجهیزات مورد استفاده شما نیاز به بازسازی و تغییر تکنولوژی دارد؟ بلی خیر

۷. با توجه به تکنولوژی‌های در دسترس شما، آیا تغییر تکنولوژی تجهیزات از نظر اقتصادی برای شما مناسب است؟
 با توجه به هزینه تغییر و بازدهی مناسب نیست با توجه به هزینه تغییر و بازدهی مناسب است

۸. چند درصد از هزینه تغییر تجهیزات و تکنولوژی مورد استفاده خود را می‌توانید از محل سرمایه خود تأمین کنید؟
 ۱۰۰ درصد بین ۵۰ تا ۱۰۰ درصد کمتر از ۵۰ درصد

۹. آیا تاکنون از تسهیلات بانکی استفاده نموده‌اید؟ بلی خیر

۱۰. میزان اطلاعات شما از انواع تسهیلات بانکی که برای بخش کشاورزی در نظر گرفته شده است چقدر است؟
 اطلاعات کامل اطلاعات ناقص بی‌اطلاع

۱۱. آیا تشکل‌های صنفی (اتحادیه) که در آنها عضویت دارید در زمینه تسهیلات بانکی اطلاعاتی به شما ارائه می‌دهند؟
 اطلاعات به روز ارائه می‌دهد هیچ‌گونه اطلاعاتی ارائه نمی‌دهد در پاره‌ای از موارد اطلاع‌رسانی می‌کند

۱۲. با توجه به عملکرد بانک‌های کشور بیشتر علاقمند به همکاری با کدام یک از بانک‌ها هستید؟
 بانک کشاورزی بانک توسعه تعاون بانک‌های خصوصی سایر بانک‌ها

۱۳. میزان کاغذبازی و بوروکراسی در جریان دریافت تسهیلات چقدر است؟ زیاد معمولی کم

۱۴. آیا فرآیند تکمیل پرونده برای دریافت تسهیلات مناسب است؟
 بسیار طولانی است مناسب است در بعضی از موارد زمانبر است

۱۵. با توجه به فعالیت کشاورزی خود، حداکثر با چه نرخ سودی تمایل به دریافت تسهیلات دارید؟
 کمتر از ۱۰ درصد بین ۱۰-۱۴ درصد بین ۱۴-۲۰ درصد بالاتر از ۲۰ درصد

۱۶. در شرایط یکسان (نرخ سود و تعداد اقساط) بین نظام بانکی و غیربانکی تمایل دارید که از چه بخشی تسهیلات دریافت کنید؟
 سیستم بانکی سیستم غیربانکی

۱۷. میزان وثیقه‌های و ضمانت‌های لازم برای دریافت تسهیلات بانکی چگونه است؟
 بسیار بالا و سختگیرانه است متناسب با میزان تسهیلات است

۱. حسینی، سیدصفدر و محمد، خالدی. ارزیابی هزینه مبادله تأمین اعتبارات کشاورزی برنج‌کاران استان مازندران، علوم و صنایع کشاورزی، ۱۳۸۴.
۲. حسینی، صفدر و محمد، خالدی. نقش تعاونی‌های روستایی در کاهش هزینه‌های مبادله دریافت تسهیلات، اقتصاد کشاورزی، جلد ۳، ش ۳، ۱۳۸۸.
۳. حسینی، صفدر و محمد، خالدی و محمد، قربانی. ارزیابی اثر هزینه‌های مبادله بر دسترسی کشاورزان به بازار رسمی اعتبارات در ایران، اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال هجدهم، ش ۷۰، ۱۳۸۹.
۴. شریف‌زادگان، محمدحسین و علی، ابوطالب‌پور. کاهش هزینه مبادله توسط برنامه‌ریزی فضایی، برای بهینه‌سازی مراکز خدمات شهری (نمونه موردی: میادین میوه و تره‌بار منطقه ۵ تهران)، تحقیقات اقتصادی، ۱۳۸۷.
۵. صادقی، حسین و رضا، وفایی یگانه. اندازه‌گیری هزینه‌های مبادله در اقتصاد ایران با رویکرد منطق فازی، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش‌های اقتصادی، دانشگاه تربیت مدرس، ش ۳، ۱۳۸۹.
۶. صادقی، حسین و رضا، وفایی یگانه. اندازه‌گیری هزینه‌های مبادله در اقتصاد ایران با رویکرد منطق فازی، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش‌های اقتصادی، دانشگاه تربیت مدرس، ش ۳، ۱۳۸۹.
۷. نصیری اقدم، علی. اقتصاد هزینه مبادله، جستارهای اقتصادی، ۱۳۸۵.
۸. وفایی‌یگانه، رضا. تحلیل هزینه‌های مبادله در اقتصاد ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ایران، ۱۳۹۰.
9. Argyres, N, Bigelow. Do. Transaction Costs Matter at all Stages of the Industry? 2006.
10. Ayars, M. B. Impact of Transaction Costs on Saskatchewan's Beef Finishing sector. A Thesis Submitted to the Faculty of Graduate Studies and Research in Partial Fulfillment of the Requirements for Degree of Masters of Science in the Department of Agricultural Economics University of Saskatoon, Saskatchewan, 2003.
11. Cheung, Steven The Transaction Costs Paradigm; Economic Inquiry, 1981.
12. Cheung, Steven The Contractual Nature of the Firm; Journal of Law and Economics, Vol. 26, 1983.
13. Clague, Christopher, Philip Keefer, Stephen Kanack and Maner Olson.
14. Contractintensive Money: Contract Enforcement, Property Rights and Economic,
15. Journal of Economic Growth, Vol. 4 June, 1999.
16. Coase, Ronald H. The Institutional Structure of Production; American Economic Review, No. 82, 1992.
17. De Soto, Hernando, the Mystery- Why Capitalism Triumphs in the West and Fails Everywhere Else, New york: Basic Books, 2000.
18. Demsetz, Harold. Ownership, Control, and the Firm: The Organization of Economic Activity; Oxford, Basic Blackwell, 1988.
19. 27. Dowd, Kevin. the cose of inflation and Disinflaation. The Cato Jornal, Vol 14, N. 2, fall, 1994.
20. Eigen-zcchi, Christian The Measurement of Transations Cost, a Thesis Submitted to the Graduate Faculty of George Mason University in Partial Fullment of the Requirements for the Degree of Doctor Philosophy Economics, 2001.
21. Fraser Institute, Economic Freedom of the World, 2006.
22. Furubotn, Eirik and Richter, Rudolf, Institutions and Economic Theory: The Contribution of the New Institutional Economics, Ann Arbor, University of Michigan Press, 1997.
23. Khan, M. State Failure in Weak States: A Critique of New Institutional Explanations. In

- Harris, J., Hunter, J. and Lewis, C., (eds.), *The New Institutional Economics and Third World Development*. London: Routledge, 1995.
24. Love, J. H. and Roper, S. *Economists Perception Versus Decision: an Experiment in Transaction Cost Analysis*. *Cambridge Journal of Economics*, Vol. 29 (1), 2005.
25. Maher, M. E. *Transaction Cost Economics and Contractual Relations*. *Cambridge Journal of Economics*, Vol. 21, 1997.
26. Maria E. Maher, *Transaction Cost Economic and contractual Relations*, *Cambridge Journal of Economics*, 1997.
27. Nabli, Mustapha K. and Jeffrey Nugent *the New Institutional Economics and Applicability to Development*. *World Development* Vol. 17 (9), 1989.
28. Okun, A. M. *Inflation: Its Mechanics and Welfare Costs* "Brookings Papers on Economic Activity, Vol. 2, 1975.
29. Phillis, Y. A. and L. A. Andriantiatsaholiniaina *Sustainability: an ill-defined Concept and its Assessment using fuzzy logic*, *Ecological Economics*, Vol. 37(3), 2001.
30. 38. R. H. Coase, *The Nature of the Firm*, *Economica*, New Series, Vol. 4, No. 16. 1937.
31. *Transparency International Organization The Fight Against Corruption: Is the Tide Now Turning?*, *Fraud and the African Renaissance*, Kampala: UMU Press, 1997.
32. Whinston .C. D. *Assessing the Rights and Transaction Cost Theories of Firm Scope*. *The Scope of the firm* Vol. 91(2), 2001.
33. Williamson, Oliver E. and Masten, Scott E. (eds) *The Economics of Transaction Costs; An Elgar Critical Writing Reader*. Vol. II, 1999.
34. Williamson, Oliver E. and Winter, S. G. (eds.) *The Nature of the Firm: Origins, Evolution and Development*; Oxford, Oxford University Press, 1991.
35. Laura McCann, Bonnie Colby, K. William Easter, Alexander Kasterine, K.V. Kuperane, 2005.
36. *ANALYSIS Transaction Cost Measurement for Evaluating Environmental Policies*, *Ecological Economics* 52, 2005.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۸۳۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی عوامل مؤثر بر هزینه‌های مبادله در فرآیند دریافت تسهیلات بانکی
(مطالعه موردی تولیدکنندگان گل و گیاه استان تهران)

نام گروه: مطالعات محیط کسب و کار

تهیه و تدوین‌کنندگان: رضا وفایی‌یگانه، مریم آقانسیری

ناظران علمی: حسین صادقی، سیدامیر سیاح

متقاضی: معاونت اقتصادی

ویراستار تخصصی: مریم احمدیان

ویراستار: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی:

۱. هزینه مبادله

۲. تسهیلات بانکی

۳. تولیدکنندگان گل و گیاه

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۱۲/۲